

X. a ostatní proti Bulharsku, rozsudek velkého senátu ze dne 2. 2. 2021

Stěžovatel: X. a ostatní

Žalovaný stát: Bulharsko

Číslo stížnosti: 22457/16

Datum: 02.02.2021

Článek Úmluvy: čl. 3

Rozhodovací formace: Velký senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: opatření mezinárodní spolupráce, pořizování videozáznamů, tajné vyšetřovací prostředky, účinné vyšetřování, výslech nezletilých

Český právní řád: čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod

§ 158b a násl. a § 165 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád

§ 57 odst. 1, 2 a 4 zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních

Významnost: 1

VÝBĚR ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA PRO JUSTIČNÍ PRAXI Č. 3/2021

X. a ostatní proti Bulharsku, rozsudek velkého senátu ze dne 2. 2. 2021

Autorský komentář:

Předkládané rozhodnutí je možné považovat za zajímavé tím, že v něm Soud ve vztahu k čl. 3 Úmluvy v souladu se svou dřívější judikaturou vysvětlil povinnost státu zajistit každému práva a svobody v tomto článku definované, a přijmout opatření, která zajistí, aby jednotlivci v jejich jurisdikci nebyli vystaveni špatnému zacházení, když zejména děti a jiné zranitelné osoby mají nárok na účinnou ochranu (viz bod 178. níže). Vymezil aspekty těchto pozitivních závazků, jež rozdělil na hmotněprávní, kam patří povinnost zavést právní a regulační rámec ochrany (a), a povinnost přijmout funkční opatření na ochranu konkrétních osob před rizikem zacházení v rozporu s tímto ustanovením (b), a na procesní, spočívající v povinnosti provést účinné vyšetřování hájitelných tvrzení o způsobení takového zacházení (c). Zdůraznil přitom, že k požadavku účinnosti vyšetřování trestného činu může za určitých okolností patřit povinnost vyšetřujících orgánů spolupracovat s orgány jiného státu, z čehož vyplývá povinnost vyhledat nebo poskytnout pomoc (viz bod 191. níže).

Přínosným je toto rozhodnutí zejména s ohledem na provázanost účinného vyšetřování ve věcech nezletilých dětí jako obětí sexuálního zneužívání s podmínkami stanovenými Úmluvou Rady Evropy o ochraně dětí proti sexuálnímu vykořisťování a pohlavnímu zneužívání, přijatou v Lanzarote dne 25. 10. 2007 (uveřejněnou pod č. 59/2016, Sb. m. s.). Významným se jeví poukaz na nutnost dodržet

zásady v této úmluvě stanovené, mimo jiné čl. 31 odst. 1 písm. a), c) a d) Lanzarotské úmluvy stanovící požadavek informovat oběti o jejich právech a službách, které mají k dispozici (viz bod 208. níže), zajistit účelnou pomoc a poradenství (čl. 11 až 14 Lanzarotské úmluvy), za současné ochrany jejich anonymity (čl. 13 Lanzarotské úmluvy), a vést vyšetřování v zájmu ochrany práv obviněného a v nejlepším zájmu dítěte (čl. 30 odst. 1, 4 a 5 Lanzarotské úmluvy). Podle čl. 35 uvedené úmluvy veškeré rozhovory s dítětem by měla vést stejná osoba, a podle možností by měly být jako důkaz použity audiovizuální záznamy. Soud se soustředil i na to, že výslech má být prováděn tak, aby nebyla oběť vystavovaná zbytečnému tlaku, zejména vzhledem k riziku zhoršení jakéhokoli traumatu, který by mohla utrpět (srov. body 214, 216 a 217.). Ostatně je možné poznamenat, že z obdobné filozofie vychází i Ústavní soud například v nálezu ze dne 19. 1. 2016, sp. zn. II. ÚS 3436/2016.

Lze jen poznamenat, že toto rozhodnutí z hlediska jeho podrobnosti a rozvedení všech souvislostí, za nichž vyšetřování probíhalo jak v Itálii, tak i v Bulharsku, může být vhodným návodem i pro orgány činné v trestním řízení v České republice k tomu, jak vést účinné vyšetřování zejména o trestných činech podle § 185, § 186, § 187 a dalších tr. zákoníku, především v těch případech, kde je obětí nezletilé dítě, neboť věrohodnost dětí je často zpochybňována pro jejich nevyzrálou, případně lehkou zneužitelnost, a proto je třeba pečlivým a velmi podrobným dokazováním objasňovat všechny rozhodné souvislosti.

(JUDr. Milada Šámalová)

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovatelé jsou bratr (X., první stěžovatel) a jeho dvě sestry (Y., druhá stěžovatelka a Z., třetí stěžovatelka), narození v Bulharsku, X. v roce 2000, Y. v roce 2002 a Z. v roce 2003, jež byli původně umístěni do dětského domova pro děti bez rodičovské péče, který se nachází v obci v regionu Veliko Tarnovo („dětský domov“) v Bulharsku. V červnu roku 2012 byli za pomoci sdružení Amici dei Bambini („AiBi“) se sídlem v Miláně adoptováni párem z Itálie (dále „rodiče“). Dne 30. 9. 2012 si stěžovatelka Z. po hádce se svým bratrem stěžovala na jeho chování vůči ní a obvinila jej z osahávání.

Dne 2. 10. 2012 se uskutečnilo setkání s psychologem a pedagogickým poradcem sdružení. Při této příležitosti byla vypracována zpráva, podle níž děti řekly rodičům, že se vzájemně dopouštěly určitých sexuálních praktik, kterých rodiče nebyli svědky. Rodiče se kvůli tomu chtěli zříct stěžovatele X., ale psycholog namísto toho doporučil děti vyšetřit psychology specializujícími se na případy zneužívání dětí, kteří sídlili v centru relaxační terapie (dále jen „RTC“). Konverzace se stěžovateli, popsané jako „terapeutická sezení“, byly prováděny metodami doporučenými pro děti, které byly oběťmi zneužívání a byly natočeny na video. Ze sezení byly vypracovány zprávy, podle nichž všichni tři sourozenci přiznali, že přímo vykonávali jisté sexuální praktiky v době, kdy byli v dětském domově anebo byli svědkem toho, jak je vykonávají jiné děti, a že se jich dopustili i po jejich příjezdu do Itálie. Stěžovatel X. rovněž uvedl, že sledoval, jak jeho sestra Y. měla sex s jiným chlapcem, a že byl obětí sexuálního zneužívání ze strany dospělých osob, které pojmenoval jako N., K., Da., O. a P. Na základě pořízených videonahrávek byl rovněž vypracován podrobný policejní záznam.

Dne 6. 11. 2012 a poté ještě několikrát, naposledy 26. 11. 2012, kontaktoval otec stěžovatelů italskou linku pomoci pro ohrožené děti, kterou spravuje Telefono Azzurro, veřejné zájmové sdružení. Poskytl jim popis situace a diskutoval s nimi, jaké by mohl učinit kroky, a to včetně kontaktování médií. Při posledním telefonátu bylo dohodnuto, že Telefono Azzurro ohlásí případ milánskému státnímu zastupitelství. Otec stěžovatelů měl kontaktovat Commissione per le Adozioni Internazionali – „CAI“ a bulharské Ministerstvo spravedlnosti jako ústřední orgány odpovědné za mezinárodní adopci v obou zemích. Téhož dne zaslal adoptivní otec e-mail bulharské Státní agentuře

pro ochranu dětí (dále jen „SACP“), v němž žádal o telefonní číslo, na které by bylo možné nahlásit zneužívání v dětském domově, a sdružení Telefono Azzurro poslalo e-mail bulharské nadaci Nadja Center, která se specializuje na ochranu ohrožených dětí a je odpovědná za provoz národní linky pomoci. Dne 23. 11. 2012 organizace SACP informovala o záležitosti bulharské Ministerstvo spravedlnosti a požádala ministerstvo, aby zahájilo šetření v rámci svých pravomocí. Otci byl následně zaslán dopis od SACP (v bulharštině), jímž byl vyzván k doplnění informací, avšak poté, co na něj otec stěžovatelů odepsal, že mu nerozumí a požádal o jeho překlad, nebylo již na tuto zprávu reagováno. Rodiče a Telefono Azzurro kontaktovali i milánské státní zastupitelství a policii. Otec stěžovatelů dále oslovil i italského investigativního novináře, a dne 11. 1. 2013 zveřejnil týdeník L'Espresso článek „Bulharsko, v doupěti zlobrů“ (verze, která byla zveřejněna na internetu pod názvem „Bulharsko, v doupěti pedofilů“) o tvrzeních otce stěžovatelů, ale bez označení dotčených osob nebo dětského domova. Na tento článek hojně reagovala i bulharská média.

V návaznosti na tyto události provedla SACP šetření, které jí umožnilo identifikovat stěžovatele. Současně bulharské Ministerstvo spravedlnosti kontaktovalo sdružení AiBi, které mu poskytlo identitu stěžovatelů. Ve dnech 14. a 15. 1. 2013 regionální odbor dětských práv provedl inspekci dětského domova, která však tvrzení stěžovatelů neprokázala. Po inspekci poslala SACP od 18. do 24. 1. 2013 do dětského domova tým psychologů. Ten rovněž nezjistil žádný důvod k znepokojení. Na článek v časopise L'Espresso reagoval jak předseda SACP, tak skupina bulharských poslanců, kteří tvrzení v něm obsažená označili za vymyšlená, případně za pomluvy. Souběžně s výše popsány událostmi uskutečnili zástupci sdružení AiBi ve dnech 23. až 26. 1. 2013 návštěvu Bulharska, a ve zprávě o ní uvedli, že lidé, s nimiž se zástupci setkali, vyjádřili znepokojení nad obviněním, kritikou bulharských orgánů a nečinností italských orgánů. Zpráva byla ostře kritická vůči způsobu, jakým adoptivní rodiče situaci řešili.

Rovněž probíhala korespondence mezi CAI a bulharským Ministerstvem spravedlnosti, při níž si oba orgány vyměňovaly dostupné informace. V dopise ze dne 23. 1. 2013 CAI formálně požádala bulharské orgány, aby přijaly vhodná opatření na ochranu dětí žijících v dětském domově. Bulharská náměstkyně ministra spravedlnosti vyjádřila znepokojení nad spokojeností stěžovatelů v rámci jejich adoptivní rodiny, což vedlo k zahájení řízení v Itálii u R. Youth Court, který byl místně příslušný k řešení otázek ohledně adopce a k tomu přijmout veškerá opatření nezbytná k ochraně stěžovatelů.

Na základě dalších kroků učiněných italskými orgány se případ dostal k bulharskému okresnímu státnímu zastupitelství, Veliko Tarnovo, které dne 22. 2. 2013 zahájilo předběžné vyšetřování pod č. 473/2013, zatímco první vyšetřování (č. 222/2013) dosud nebylo pravomocně skončeno. Dále provedl šetření tým zástupců policie, místních orgánů a regionálních služeb zdravotní péče, sociální péče a ochrany dětí v dětském domově ve dnech 25. a 26. 2. 2013. Na základě všech učiněných zjištění státní zástupce dospěl k závěru, že shromážděné důkazy nevedly k závěru, že by byl spáchán trestný čin.

13. Youth Court následně vedl řízení ohledně stěžovatelů a v rozhodnutí ze dne 13. 5. 2014 soud pro mládež uvedl, že shromážděné důkazy, a zejména znalecké posudky, ukázaly, že stěžovatelé byli opakovaně vystaveni pohlavnímu zneužívání a špatnému zacházení v dětském domově v Bulharsku. Soud uvedl, že podle prohlášení rodičů stěžovatelé odhalili, že se mezi sebou účastnili sexuálních praktik, že to bylo u dětí v dětském domově běžné, a že děti byly rovněž obětmi zneužívání od několika zaměstnanců, kteří je donutili k sexuálnímu jednání. Soud konstatoval, že ke zneužití došlo v dětském domově a na místě, kam byly děti vzaty na dovolenou, že dětem bylo vyhrožováno, a to i zbraní, že dotyčné činy byly natočeny fotografem D., a že děti identifikovaly některé z osob, které zmínily, zejména fotografa, na fotografiích novináře z L'Espresso. Soud zdůraznil, že stěžovatelé tato obvinění zopakovali při rozhovoru se státním zástupcem, i když méně podrobně a s určitým zaváháním. Rozhodnutí soudu pro mládež bylo zasláno milánskému státnímu zastupitelství v souvislosti s probíhajícím trestním

řízením týkajícím se stejných skutečností.

Na konci ledna 2014 italské Ministerstvo spravedlnosti zaslalo bulharským orgánům oficiální dopis, v němž předalo důkazy shromážděné státním zastupitelstvím u soudu pro mládež a požádalo je o zahájení řízení a vyšetřování obvinění. Dne 14. 3. 2014 zaslalo bulharské Nejvyšší státní zastupitelství překlady italských dokumentů krajskému státnímu zastupitelství ve Veliko Tarnově, které je předalo okresnímu státnímu zastupitelství. Dne 4. 4. 2014 zahájila okresní prokuratura předběžné vyšetřování pod č. 910/14. Dne 15. 4. 2014 okresní prokurátor poznamenal, že byla zahájena tři vyšetřování týkající se stejných skutečností, a předal spisy krajskému státnímu zastupitelství s návrhem na jejich spojení a zrušení rozhodnutí, která již byla ve věci vydána. Usnesením ze dne 5. 6. 2014 krajské státní zastupitelství ve Veliko Tarnovo nařídilo spojení všech tří vyšetřování a zrušilo usnesení ze dne 28. 6. 2013 vydané ve věci č. 473/13 z důvodu, že k němu došlo v době, kdy ještě nebylo skončeno první vyšetřování. Příkaz k zastavení ze dne 18. 11. 2013 ve věci č. 222/13 tedy zůstal v platnosti. Na základě nových dokumentů obdržených od italských orgánů v lednu 2014 nebyly učiněny žádné nové vyšetřovací úkony. Dne 23. 1. 2015 bulharské orgány informovaly italské velvyslanectví o ukončení trestního vyšetřování usnesením ze dne 18. 11. 2013. Dne 11. 12. 2015 otec stěžovatelů požádal italské Ministerstvo spravedlnosti, aby mu umožnilo přístup ke všem materiálům ve spisu. Dne 1. 2. 2016 zaslaly italské orgány v reakci na tuto žádost rodičům stěžovatelů rozhodnutí vydaná bulharskými orgány, přeložená do italštiny, včetně usnesení okresního státního zastupitelství Veliko Tarnovo ze dne 18. 11. 2013, v němž se uvádělo, že bylo možné se odvolat ke krajskému státnímu zastupitelství, což otec stěžovatelů učinil. V usnesení ze dne 30. 9. 2016 krajský státní zástupce potvrdil příkaz k zastavení řízení ze dne 18. 11. 2013, protože inspekce SACP nezjistila žádné nedostatky v provozu dětského domova nebo jakékoli porušení práv dětí a tvrzení uvedená v článku italského týdeníku nebyla pravdivá. Dne 17. 11. 2016 bylo toto rozhodnutí schváleno odvolacím státním zastupitelstvím Veliko Tarnovo. Dne 27. 1. 2017 bulharské Nejvyšší státní zastupitelství přezkoumalo tuto věc a dospělo k závěru, že se zdá, že vyšetřování bylo důkladné, a neodhalilo, že se stěžovateli bylo v dětském domově zacházeno špatně, takže nebyly žádné důvody pro zrušení rozhodnutí odvolacího státního zastupitelství.

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

1. ROZSAH VĚCI POSUZOVANÉ VELKÝM SENÁTEM

2. Soud konstatuje, že adoptivní rodiče tří stěžovatelů podali původní stížnost jménem stěžovatelů a rovněž jejich vlastním jménem. Dne 5. 9. 2016 se předseda sekce rozhodl oznámit stížnosti, jež se týkaly tří nezletilých stěžovatelů, žalované vládě, a prohlásit za nepřijatelné stížnosti vznesené rodiči jejich vlastním jménem. Podle čl. 27 odst. 2 Úmluvy a čl. 54 odst. 3 jednacího řádu ESLP je rozhodnutí o prohlášení těchto stížností za nepřijatelné konečné.

(...)

141. Soud opakuje, že podle jeho judikatury je obsah a rozsah „věci“ postoupené velkému senátu vymezen rozhodnutím senátu o přijatelnosti a nezahrnuje stížnosti, které byly prohlášeny za nepřijatelné (viz *Ilenseher proti Německu*, stížnosti č. 10211/12 a 27505/14, rozsudek velkého senátu ze dne 4. 12. 2018, § 100; a *Paradiso a Campanelli proti Itálii*, stížnost č. 25358/12, rozsudek velkého senátu ze dne 24. 1. 2017, § 84). Velký senát se tedy v projednávané věci omezí na stížnosti vznesené jménem tří nezletilých stěžovatelů, jež byly prohlášeny senátem za přijatelné.

142. PŘEDBĚŽNÁ NÁMITKA VLÁDY

142-144. Vláda před velkým senátem zopakovala námitku nepřijatelnosti stížnosti pro zneužití práva na individuální podání, kterou senát ve svém rozsudku zamítl. Zaprvé tvrdila, že právní zástupci

stěžovatelů ve snaze uvést Soud v omyl uvedli vědomě nepravdivá fakta, a že jejich tvrzení byla obecně založena na fantazii a nebyla potvrzena žádnými přímými důkazy, jako jsou lékařská osvědčení. Zadruhé si vláda stěžovala na to, co považovala za neuctivé a urážlivé výrazy použité ve vyjádřeních stěžovatelů vůči bulharským orgánům a jednotlivcům, které stěžovatelé označili za pedofily a spolupachatele trestných činů. Stěžovatelé se k této otázce nevyjádřili.

145-147. Soud opakuje, že podle jeho judikatury je stížnost zneužitím práva na podání, pokud je vědomě založena na nepravdivých skutečnostech za účelem klamání Soudu (viz, mimo jiné, Gross proti Švýcarsku, stížnost č. 67810/10, rozsudek velkého senátu, § 28, ESLP 2014). V projednávaném případě, bez ohledu na opodstatněnost obvinění ze sexuálního zneužívání stěžovatelů, neexistuje žádný důvod, aby Soud dospěl k závěru, že jejich právní zástupci úmyslně předložili skutečnosti, o nichž věděli, že jsou nepravdivé. Stížnost lze rovněž považovat za zneužití práva na její podání, pokud stěžovatel ve svých vyjádřeních používá obzvláště nepřijemné, urážlivé, výhružné nebo provokativní výrazy – ať už je to proti žalované vládě, jejímu zmocněnci, orgánům žalovaného státu, samotnému Soudu, jeho soudcům, jeho kanceláři nebo členům. Nestačí však, když jsou výrazy stěžovatele pouze omezující, polemizující nebo sarkastické; musí být překročena „hranice běžné, společenské a legitimní kritiky“, aby mohly být považovány za urážlivé (viz Zafranas proti Řecku, stížnost č. 4056/08, rozsudek ze dne 4. 10. 2011, a v něm citovaná judikatura, § 26). (...) V projednávané věci Soud konstatuje, že stěžovatelé ve svých vyjádřeních obvinili identifikované osoby a označili je za „pedofily“ a obvinili bulharské orgány, včetně vládních zmocněnců, z utajování trestných činů. Ačkoli výrazy použité ve vyjádřeních žalobců byly skutečně neuctivé, Soud poznamenává, že předmět a kontext projednávaného případu představovaly pro rodiče velkou emoční zátěž, a že dva ze stěžovatelů byli, v době, kdy jejich právní zástupci tyto výrazy použili, stále nezletilí. Má tedy za to, že samotní stěžovatelé nemohou být odpovědnými za předložená tvrzení, a dochází k závěru, že tyto výrazy nepřekročily přijatelné limity v takovém rozsahu, který by z tohoto důvodu odůvodňoval zamítnutí stížnosti. S ohledem na výše uvedené Soud shledal, že předběžná námitka vlády by měla být zamítnuta.

III. TVRZENÉ PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY

148. S odvoláním se na čl. 3, 6, 8 a 13 Úmluvy stěžovatelé tvrdili, že byli oběťmi sexuálního zneužívání, když žili v dětském domově v Bulharsku, a že bulharské orgány nesplnily svůj pozitivní závazek chránit je proti tomuto zacházení a své povinnosti vést účinné vyšetřování těchto obvinění.

149. Soud znovu opakuje, že on je tím, kdo charakterizuje rozsah právního posouzení skutkových okolností případu, a že není vázán charakteristikou podanou stěžovatelem nebo vládou (viz Radomilja a další proti Chorvatsku, stížnosti č. 37685/10 a 22768/12, rozsudek velkého senátu ze dne 20. 3. 2018, § 126; a S. M. proti Chorvatsku, stížnost č. 60561/14, rozsudek velkého senátu ze dne 25. 6. 2020, § 241-243). S ohledem na okolnosti, na které stěžovatelé poukazují, a na způsob, jakým byly formulovány jejich stížnosti, tudíž považuje za vhodnější zkoumat stížnosti pouze podle čl. 3 Úmluvy (k obdobnému přístupu viz S. Z. proti Bulharsku, stížnost č. 29263/12, § 30, rozsudek ze dne 3. 3. 2015).

150. Rozsudek senátu

151. Senát přezkoumal stížnosti stěžovatelů z hlediska čl. 3 a 8 Úmluvy, které na danou věc shledal použitelnými. Pokud jde o procesní složku těchto ustanovení, shledal, že bulharské orgány provedly vyšetřování okolností případu dostatečně pohotově, pečlivě a důkladně, že na odvolání podané rodiči stěžovatelů řádně reagovaly a že jejich zjištění nelze považovat za svévolná nebo nepřiměřená. Proto rozhodl, že v tomto ohledu nedošlo k porušení čl. 3 a 8.

152. Pokud jde o hmotněprávní složku těchto ustanovení, senát s poznámkou, že stěžovatelé nezpochybnili právní rámec ochrany obětí stanovený vnitrostátním právem, na úvod vymezil, že byla přijata řada obecných opatření, jejichž cílem je zajistit bezpečnost dětí žijících v

dětském domově. Dále zkoumal, zda bulharské orgány splnily nabízející se povinnost přijmout konkrétní preventivní opatření na ochranu stěžovatelů před rizikem špatného zacházení. Poté, co uvedl, že nebylo prokázáno, že příslušné orgány věděly nebo měly vědět o existenci skutečného a bezprostředního rizika pro stěžovatele, rozhodl, že situace nezakládala příslušným orgánům žádnou takovou povinnost. Senát proto shledal, že nedošlo k porušení hmotněprávní složky těchto ustanovení.

153. Podání stran v řízení před velkým senátem

154. Stěžovatelé

155. Stěžovatelé tvrdili, že se stali oběťmi sexuálního zneužívání a násilí v době, kdy žili v dětském domově v Bulharsku, za což nesou odpovědnost veřejné orgány. Uvedli, že jejich sdělení byla na základě vědeckých metod považována za důvěryhodná jak jejich psychology, tak italskými soudními orgány, které požádaly bulharské orgány o zahájení příslušných řízení. Odkázali také na investigativní žurnalistiku, která vedla k publikování článku v L'Espresso, a na zprávy vysílané v italské televizi v roce 2016, které jejich obvinění potvrdily.

156. Stěžovatelé tvrdili, že Bulharsko bylo zkorumpovanou zemí a cílem pedofilní sexuální turistiky. Podle jejich názoru umístění dětského domova do malé odlehle vesnice vedlo k incidentům tohoto typu.

157. Podle stěžovatelů nebyl dětský domov ani zdaleka tak vzorným orgánem, jak byl vyobrazen ve zprávách a vyjádřeních vlády. S poukazem zejména na prohlášení jiné italské adoptivní rodiny, které našli na internetovém fóru, tvrdili, že na děti nebylo nepřetržitě dohlíženo, že nespaly v samostatných ložnicích, že pracovníci mužského pohlaví s dětmi přišli do kontaktu, a že dětský domov ubytovával děti, které byly starší, než byl maximální věk povolený pro tento typ ústavu. Poukázali také na to, že dětský domov byl po několika letech od předmětných událostí uzavřen.

158. Stěžovatelé tvrdili, že ostatní děti si před událostmi v projednávané věci stěžovaly na sexuální zneužívání a že se s tím nic neudělalo. Nepřesvědčilo je vysvětlení nabídnuté ředitelkou, která podle nich tvrdila, že došlo ke „skupinovému emočnímu přenosu“ po příbězích vyprávěných mladou dívkou M.

159. Stěžovatelé tvrdili, že absence lékařských osvědčení - jejichž vydání by navíc vedlo k invazivním vyšetřením - nezpochybnila jejich tvrzení, protože sexuální zneužívání nezanechávalo vždy fyzické stopy a v každém případě tyto stopy měly tendenci zmizet v průběhu času. Stejně tak skutečnost, že praktický lékař nepozoroval známky násilí nebo sexuálního zneužívání, podle nich neznamená, že by měla být vyloučena existence těchto stop. Tvrdili, že je zcela možné, že děti nesoucí známky násilí nebyly zaslány k lékaři na vyšetření nebo že byl lékař spoluviníkem.

160. Stěžovatelé dále tvrdili, že bulharské orgány neprovedly účinné vyšetřování, které by mohlo osvětlit skutkový stav a určit odpovědné osoby, ale spíše se snažily prokázat, že Bulharsko nemůže být činěno odpovědným, a snažily se zpochybnit schopnost jejich rodičů je vychovat. Poukázali na několik údajných nedostatků v prováděných vyšetřováních a zmínili se zejména o analýze obsažené na blogu jisté S. S., o níž se domnívají, že byla bulharským odborníkem na práva dětí pracujícím v nevládním sektoru.

161. Stěžovatelé zaprvé tvrdili, že bulharské orgány nejednaly pohotově, a než nařídily vyšetřování, počkaly několik týdnů na zveřejnění článku v L'Espresso. V této souvislosti uvedli, že stížnost podaná SACP dne 16. 11. 2012 nebyla anonymní, protože ve zprávě bylo uvedeno jméno jejich otce; v reakci na žádost o překlad odpovědi zasláné v bulharštině nebyla přijata žádná opatření. Dále tvrdili, že novinář z L'Espresso zaslal konkrétní důkazy policistovi K. již 19. 12. 2012 a že milánské státní zastupitelství zaslalo bulharskému velvyslanectví dne 15. 1. 2013 rovněž konkrétní informace, včetně jmen odpovědných osob.

162. Stěžovatelé kritizovali bulharské orgány za odhalení jejich totožnosti a názvu dětského domova v tisku, čímž došlo ke zveřejnění okolností případu. Podle jejich názoru to porušilo jejich právo na soukromí a upozornilo pachatele.

163. Kritizovali také způsob, jakým bulharské orgány provedly vyšetřování, zejména skutečnost, že

rozhovory s dětmi byly vedeny v prostorách dětského domova a za přítomnosti zaměstnanců, kteří mohli být zneužívajícími osobami, a nebyly při nich využity vědecké metody. Podle názoru stěžovatelů měla být za účelem jeho zefektivnění do vyšetřování zahrnuta opatření, jako jsou telefonní odposlechy, sledování tajnými agenty, prohlídky instituce a domovů zaměstnanců, odběr vzorků DNA dětem a zaměstnancům, a dočasné pozastavení funkce ředitelky, aby se zabránilo tlaku na děti. Podle jejich názoru měly úřady rovněž podat žádost o vyslechnutí stěžovatelů, jejich rodičů a dalších potenciálních svědků.

164. Stěžovatelé tvrdili, že bulharské orgány svým jednáním porušily své povinnosti vyplývající z mezinárodních úmluv o ochraně práv dětí, jako jsou Úmluva o právech dítěte a Lanzarotská úmluva. Tvrdili zejména, že Bulharsko nepřijalo obecná ochranná opatření vyžadovaná Lanzarotskou úmluvou, jako je vytvoření vnitrostátního registru osob odsouzených za pedofilní trestné činy nebo opatření zakazující těmto osobám vykonávat povolání zahrnující kontakt s dětmi. Při vyšetřování v daném případě orgány porušily práva obětí podle této úmluvy na informování o přijatých opatřeních k jejich stížnosti, poskytování důkazů, práva na odpovídající pomoc a na nezveřejnění jejich totožnosti.
165. Vláda
166. Skutkový stav projednávaného případu podle názoru vlády neodhalil porušení Úmluvy. Proto požádala velký senát, aby v tomto ohledu potvrdil předchozí zjištění senátu.
167. Podle jejího názoru nebylo pochyb o tom, že v Bulharsku existoval právní řád, zejména v trestní oblasti, který umožňoval potrestat činy, jako jsou ty, které jsou předmětem stížnosti v projednávané věci, v souladu s požadavky příslušných mezinárodních nástrojů. Před rokem 2012 země přijala řadu vnitrostátních právních předpisů, aby zajistila soulad s Úmluvou o právech dítěte. Pokud jde o Lanzarotskou úmluvu, ta vstoupila pro Bulharsko v platnost dne 1. 4. 2012, a proto se na většinu období, o kterém stěžovatelé tvrdili, že v něm byli zneužíváni, nevztahovala. Většina hmotněprávních a procesních norem, které tato úmluva prosazuje, však byla přijata již v letech 2009 až 2011.
168. Pokud jde o tvrzení stěžovatelů, že byli v dětském domově vystaveni fyzickému násilí a sexuálnímu zneužívání, vláda uvedla, že vyšetřování prováděná bulharskými orgány neodhalila žádný důkaz, který by naznačoval, že dotčené činy byly ve skutečnosti spáchány, ať už s ohledem na stěžovatele nebo jiné děti v dětském domově, popřípadě, že by existovala systematicky provozovaná zločinecká skupina. Podle jejího názoru byla tato obvinění založena pouze na prohlášeních stěžovatelů, která poskytla velmi málo podrobností a obsahovala rozpory, na které upozornily bulharské orgány činné v trestním řízení. Dodala, že tvrzení stěžovatelů se měnila i v řízení před Soudem; původní stížnost odkazovala zejména na zneužívání jinými dětmi, zatímco žádost o postoupení velkému senátu obsahovala mnohem závažnější obvinění týkající se existence sítě organizovaného zločinu.
169. Vláda zdůraznila skutečnost, že stěžovatelé nepředložili žádné lékařské zprávy, které by potvrdily zejména jejich obvinění ze znásilnění. Na základě svého názoru opřeneho o znalecký posudek tvrdili, že příslušná vyšetření nebyla invazivní ani traumatizující.
170. Dále tvrdila, že pokud by byla tvrzení stěžovatelů o velmi závažném násilí pravdivá, byl by praktický lékař, který sídlil mimo dětský domov a navštěvoval ho dvakrát týdně, povinen zaznamenat stopy uvedeného násilí při svých kontrolách. V tomto smyslu nebyla hlášena žádná stížnost psychologovi ani žádnému jinému zaměstnanci. Příběhy vyprávěné mladou dívkou M. se týkaly znásilnění údajně spáchaného v její rodině a v reakci na její tvrzení byla ihned provedena lékařská prohlídka.
171. Vláda rovněž tvrdila, že na rozdíl od tvrzení stěžovatelů rozhodnutí italských soudních orgánů, zejména rozhodnutí soudu pro mládež ze dne 13. 5. 2014, neobsahovala žádná zjištění, že stěžovatelé by byli oběťmi trestných činů. Dotčené rozhodnutí pouze zopakovalo prohlášení stěžovatelů a nařídilo zastavení řízení. V každém případě toto rozhodnutí nebylo zasláno bulharským orgánům odpovědným za vyšetřování.
172. Vláda vysvětlila, že dětský domov přijal opatření nezbytná k zajištění bezpečnosti dětí. Byl

vybaven bezpečnostními kamerami a přístup osob zvenčí byl kontrolován. Děti navíc mohly nahlásit možné zneužití, protože měly přístup k telefonu, číslu národní linky pomoci ohroženým dětem a psychologovi dětského domova. Děti také navštěvovaly školu a v některých případech se pravidelně vracely domů ke svým rodinám, takže byly v kontaktu s vnějším světem.

173. S ohledem na závažnost obvinění stěžovatelů byl do dětského domova po první inspekci v lednu 2013 na týden vyslán tým psychologů, aby dětem poskytl potřebnou podporu.
174. Pokud jde o možné procesní povinnosti vyplývající z příslušných ustanovení Úmluvy, vláda tvrdila, že příslušné bulharské orgány jednaly rychle poté, co se o obviněních stěžovatelů dozvěděly prostřednictvím článků v tisku. Teprve v této fázi, kdy byl zveřejněn název zprostředkující organizace AiBi, od ní vnitrostátní orgány získaly totožnost stěžovatelů. Před tímto datem nebyly informace poskytnuté otcem stěžovatelů v jeho e-mailu a centrem Nadja dostatečně přesné, aby umožnily zahájení vyšetřování.

(...)

172. Pokud jde o důkladnost vyšetřování, vláda tvrdila, že povinností státu je volit odpovídající prostředky, nikoli dosáhnout výsledku. V projednávané věci provedly různé příslušné útvary v dětském domově několik inspekci a vyžádaly si vysvětlení od jednotlivců, na které se stěžovatelé odvolávali. Aby dospěly k pravdě, porovnály výsledky těchto vyšetřování s tvrzeními stěžovatelů.
173. V tomto ohledu vláda v zásadě vznesla námitku proti jakémukoli zohlednění tvrzení S. S., jež použili stěžovatelé (viz bod 157. výše). Podle jejich názoru neměla S. S. žádnou souvislost s vyšetřováním a nebyla způsobilá vyjádřit svůj názor.
174. K prohlídkám vláda vysvětlila, že taková opatření lze přijmout pouze tehdy, bylo-li zahájeno trestní řízení a existují-li oprávněné důvody domnívat se, že důkazní prostředky lze pravděpodobně opatřit na konkrétním místě. Provádění těchto prohlídek podléhalo soudnímu povolení, s výjimkou naléhavých případů. V projednávaném případě tvrzení stěžovatelů a provedená vyšetřování neodhalily žádné důkazy odůvodňující provedení prohlídek. Pokud jde o použití operativně pátracích prostředků, vláda zdůraznila, že stěžovatelé případ zveřejnili publikováním článku v L'Espresso. Stěžovatelé dále v žádné fázi nepožádali o provedení dalších vyšetřovacích úkonů, a to ani v rámci svého odvolání proti usnesení o zastavení řízení.
175. Pokud jde o informace poskytované stěžovatelům, vláda uvedla, že řízení v Bulharsku nebylo zahájeno na žádost adoptivních rodičů, ale z moci úřední, a že vydaná rozhodnutí byla dána italským orgánům na vědomí v lednu 2015 na jejich žádost. Podle vlády nic nebránilo rodičům stěžovatelů, aby si vyžádali od státního zastupitelství podrobnější informace nebo aby požadovali další vyšetřovací opatření. Přípomínky stěžovatelů byly rovněž posouzeny státním zastupitelstvím vyššího stupně.
176. Hodnocení Soudu
177. Obecné principy
178. Soud znovu opakuje, že čl. 3 Úmluvy zakotvuje jednu ze základních hodnot demokratické společnosti. Absolutně zakazuje mučení nebo nelidské či ponižující zacházení nebo trestání. Nesprávné zacházení musí dosáhnout minimální úrovně závažnosti, má-li spadat do oblasti působnosti čl. 3. Posouzení této úrovně je ze své podstaty relativní a závisí na všech okolnostech případu, zejména na délce trvání zacházení, jeho fyzických nebo psychických dopadů a v některých případech na pohlaví, věku a zdravotním stavu oběti (viz, mimo jiné, Nicolae Virgiliu Tănase proti Rumunsku, stížnost č. 41720/13, rozsudek velkého senátu ze dne 25. 6. 2019, § 116).
179. Povinnost vysokých smluvních stran podle čl. 1 Úmluvy zajistit každému v rámci jejich jurisdikce práva a svobody definované v Úmluvě, společně s čl. 3, vyžaduje, aby státy přijaly opatření, která zajistí, aby jednotlivci v jejich jurisdikci nebyli vystaveni špatnému zacházení, včetně špatného zacházení uskutečňovaného soukromými osobami [viz, mimo jiné, O'Keefe

proti Irsku, stížnost č. 35810/09, rozsudek velkého senátu, § 144, ESLP 2014 (výňatky); a M. C. proti Bulharsku, stížnost č. 39272/98, § 149, ESLP 2003 XII]. Zejména děti a jiné zranitelné osoby mají nárok na účinnou ochranu (viz A. proti Spojenému království, 23. 9. 1998, výňatky z rozsudků a rozhodnutí 1998 VI, § 22; M. C. proti Bulharsku, citovaný výše, § 150; a A. a B. proti Chorvatsku, stížnost č. 7144/15, ze dne 20. 6. 2019, § 106).

180. Z judikatury Soudu uvedené v následujících odstavcích vyplývá, že pozitivní závazky orgánů podle čl. 3 Úmluvy zahrnují zaprvé, povinnost zavést právní a regulační rámec ochrany; zadruhé, za určitých přesně stanovených okolností, povinnost přijmout funkční opatření na ochranu konkrétních osob před rizikem zacházení v rozporu s tímto ustanovením; a zatřetí, povinnost provést účinné vyšetřování sporných tvrzení o způsobení takového zacházení. Obecně lze říci, že první dva aspekty těchto pozitivních závazků jsou klasifikovány jako „hmotněprávní“, zatímco třetí aspekt odpovídá pozitivnímu „procesnímu“ závazku státu.

(a) Pozitivní závazek zavést odpovídající právní a regulační rámec

179. Pozitivní závazek podle čl. 3 Úmluvy vyžaduje zejména vytvoření právního a regulačního rámce, který bude jednotlivce adekvátně chránit před porušením jejich fyzické a psychické integrity, zejména v nejzávažnějších případech, přijetím ustanovení trestního práva a jejich účinným uplatněním v praxi (viz S. Z. proti Bulharsku, citovaný výše, § 43; a A. a B. proti Chorvatsku, citovaný výše, § 110). Pokud jde konkrétněji o závažné činy, jako je znásilnění a sexuální zneužívání dětí, je na členských státech, aby zajistily, že budou zavedena účinná trestněprávní ustanovení (viz Söderman proti Švédsku, stížnost č. 5786/08, rozsudek velkého senátu, § 82, ESLP 2013; a M. C. proti Bulharsku, citovaný výše, § 150). Tato povinnost vyplývá rovněž z ustanovení jiných mezinárodních předpisů, jako jsou zejména čl. 18 až 24 Lanzarotské úmluvy. V této souvislosti Soud opakuje, že Úmluva musí být uplatňována v souladu se zásadami mezinárodního práva, zejména se zásadami týkajícími se mezinárodní ochrany lidských práv (viz Streletz, Kessler a Krenz proti Německu, stížnost č. 34044/96, rozsudek velkého senátu, § 90, ESLP 2001 II; a Al Adsani proti Spojenému království, stížnost č. 35763/97, rozsudek velkého senátu, § 55, ESLP 2001 XI).

180. Pozitivní závazek ochrany nabývá zvláštní důležitosti v kontextu veřejné služby s povinností chránit zdraví a blaho dětí, zejména pokud jsou tyto děti obzvláště zranitelné a jsou pod výlučnou kontrolou orgánů (viz v kontextu základního vzdělávání, O’Keeffe, uvedený výše, § 145, a v souvislosti se zařízením pro zdravotně postižené děti a čl. 2 Úmluvy, Nencheva a další proti Bulharsku, stížnost č. 48609/06, rozsudek ze dne 18. 6. 2013, § 106–116 a § 119–120). Za určitých okolností to může vyžadovat přijetí zvláštních opatření a záruk. Soud proto ve vztahu k případům sexuálního zneužívání dětí, zejména v případech, kdy má násilník postavení autority nad dítětem, upřesnil, že existence účinných mechanismů k odhalování a ohlašování těchto činů je zásadní pro účinnou implementaci příslušných trestních zákonů (viz výše uvedený rozsudek O’Keeffe, § 148).

(b) Pozitivní závazek přijmout funkční ochranná opatření

181. Stejně jako čl. 2 Úmluvy může čl. 3 za určitých okolností vyžadovat, aby stát přijal funkční opatření na ochranu obětí nebo potenciálních obětí špatného zacházení (viz, *mutatis mutandis*, Osman proti Spojenému království, rozsudek ze dne 28. 10. 1998, 1998-VIII, § 115).

182. Tento pozitivní závazek je však třeba vykládat tak, aby nevytvářel nemožné nebo nepřiměřené břemeno pro vnitrostátní orgány, a to s ohledem na nepředvídatelnost lidského chování a operativní rozhodnutí, která je třeba učinit se zohledněním priorit a zdrojů. Ne každé riziko špatného zacházení tedy může pro orgány znamenat požadavek Úmluvy přijmout opatření k zabránění naplnění tohoto rizika. Požadovaná opatření by však měla přinejmenším poskytovat účinnou ochranu zejména dětem a jiným zranitelným osobám a měla by zahrnovat přiměřené kroky k zabránění špatnému zacházení, o kterém orgány věděly nebo by měly vědět (viz výše

uvedený rozsudek O'Keeffe, § 144).

183. Pro vznik tohoto pozitivního závazku tedy musí být prokázáno, že orgány věděly nebo měly vědět, v době existence skutečného a bezprostředního rizika špatného zacházení, o identifikované osobě ohrožené trestnými činy třetí osoby, a že nepřijaly opatření v rámci svých pravomocí, o nichž bylo možné rozumně usoudit, že tomuto riziku předejdou (viz *Đorđević* proti Chorvatsku, stížnost č. 41526/10, § 139, ESLP 2012; a *Buturugă* proti Rumunsku, stížnost č. 56867/15, rozsudek ze dne 11. 2. 2020, § 61).

(c) Procesní závazek vést efektivní vyšetřování

184. Pokud navíc jednotlivec tvrdí na základě hájitelných tvrzení, že utrpěl újmu činy spáchanými v rozporu s čl. 3, uvedený článek vyžaduje, aby vnitrostátní orgány provedly účinné oficiální vyšetřování, aby zjistily skutkové okolnosti případu a určily a případně potrestaly odpovědné osoby. Tuto povinnost nelze považovat za omezenou pouze na případy špatného zacházení ze strany činitelů veřejné moci (viz *S. Z.* proti Bulharsku, citovaný výše, § 44; a *B. V.* proti Belgii, stížnost č. 61030/08, rozsudek ze dne 2. 5. 2017, § 56).

185. Aby bylo vyšetřování účinné, musí být dostatečně důkladné. Orgány musí přijmout přiměřená opatření, která mají k dispozici, aby získaly důkazy týkající se předmětného trestného činu (viz výše uvedený rozsudek *S. Z.* proti Bulharsku, § 45). Musí se vždy opravdu pokusit zjistit, co se stalo, a neměly by se spoléhat na ukvapené nebo neopodstatněné závěry, které by vedly k ukončení jejich vyšetřování (viz *Bouyid* proti Belgii, stížnost č. 23380/09, rozsudek velkého senátu, § 139, ESLP 2015; a *B. V.* proti Belgii, citovaný výše, § 60). Jakýkoli nedostatek ve vyšetřování, který by narušil jeho způsobilost objasnit fakta nebo totožnost odpovědných osob, by mohl být v rozporu s tímto standardem (viz *Bouyid*, citovaný výše, § 120; a *Bati* a další proti Turecku, stížnosti č. 33097/96 a 57834/00, § 134, ESLP 2004 IV, výňatky).

186. Závazek vést účinné vyšetřování však nepředstavuje povinnost dosáhnout výsledku, ale povinnost zvolit správné prostředky k jeho dosažení. Neexistuje absolutní právo na stíhání nebo odsouzení konkrétní osoby v případě, že nedošlo k zaviněnému selhání při snaze činit pachatele trestných činů odpovědnými (viz *A., B. a C.* proti Lotyšsku, stížnost č. 30808/11, rozsudek ze dne 31. 3. 2016, § 149; a *M. G. C.* proti Rumunsku, stížnost č. 61495/11, rozsudek ze dne 15. 3. 2016, § 58). Soud se dále nezajímá o obvinění z chyb nebo ojedinělých opomenutí ve vyšetřování: nemůže nahradit vnitrostátní orgány při hodnocení skutkových okolností případu ani nemůže rozhodnout o trestní odpovědnosti údajných pachatelů (viz *B. V.* proti Belgii, výše uvedený, § 61; a *M. a C.* proti Rumunsku, stížnost č. 29032/04, rozsudek ze dne 27. 9. 2011, § 113). Stejně tak není úkolem Soudu zpochybňovat způsob vedení vyšetřování vyšetřovateli nebo jimi učiněná skutková zjištění, ledaže by zjevně nezohlednili všechny relevantní prvky anebo postupovali svévolně (viz *S. Z.* proti Bulharsku, citovaný výše, § 50; a *Y.* proti Bulharsku, stížnost č. 41990/18, rozsudek ze dne 20. 2. 2020, § 82). Nicméně, nepokračování ve zjevné linii vyšetřování může rozhodujícím způsobem narušit schopnost vyšetřování zjistit okolnosti případu a totožnost odpovědných osob (viz *M. N.* proti Bulharsku, stížnost č. 3832/06, rozsudek ze dne 27. 11. 2012, § 48; a *Y.* proti Bulharsku, citovaný výše, § 82).

187. Aby bylo vyšetřování účinné, musí být instituce a osoby odpovědné za jeho provádění nezávislé na těch, na které je zaměřeno. To znamená nejen nedostatek hierarchického nebo institucionálního propojení, ale také praktickou nezávislost (viz mimo jiné výše uvedený *Bouyid*, § 118).

188. Do povinnosti vést vyšetřování je rovněž implikován požadavek provést jej pohotově a rychle. V této souvislosti Soud považoval za zásadní požadavek, aby bylo vyšetřování zahájeno a provedeno neprodleně. Bez ohledu na konečný výsledek řízení musí být ochranný mechanismus stanovený vnitrostátním právem v praxi funkční v přiměřené lhůtě, aby bylo možné včas ukončit přezkoumání opodstatněnosti konkrétních případů předložených státním

orgánům (viz W. proti Slovinsku, stížnost č. 24125/06, 23. 1. 2014, § 64; S. Z. proti Bulharsku, citovaný výše, § 47; a V. C. proti Itálii, stížnost č. 54227/14, 1. 2. 2018, § 95).

189. Kromě toho by oběť měla mít možnost účinně se účastnit vyšetřování (viz výše uvedený rozsudek Bouyid, § 122; a B. V. proti Belgii, uvedený výše, § 59). Vyšetřování musí být oběti rovněž dostupné v rozsahu nezbytném k ochraně jejích oprávněných zájmů (viz v kontextu čl. 2 Giuliani a Gaggio proti Itálii, stížnost č. 23458/02, rozsudek velkého senátu, § 303, ESLP 2011, výňatky).
190. Závěry vyšetřování musí být založeny na důkladné, objektivní a nestranné analýze všech relevantních prvků (viz výše uvedený rozsudek A. a B. proti Chorvatsku, § 108). Povaha a stupeň kontroly, které splňují minimální prahovou hodnotu účinnosti vyšetřování, nicméně závisí na okolnostech konkrétního případu. Musí být posouzeny na základě všech relevantních skutkových zjištění a s ohledem na praktické skutečnosti ohledně vyšetřovacích prací (viz, mutatis mutandis, Armani Da Silva proti Spojenému království, stížnost č. 5878/08, rozsudek velkého senátu ze dne 30. 3. 2016, § 234).
191. K požadavku účinnosti vyšetřování trestného činu může za určitých okolností patřit povinnost vyšetřujících orgánů spolupracovat s orgány jiného státu, z čehož vyplývá povinnost vyhledat nebo poskytnout pomoc. Povaha a rozsah těchto povinností bude nevyhnutelně záviset na okolnostech každého konkrétního případu, například na tom, zda se přímé důkazy nacházejí na území dotčeného smluvního státu, nebo zda tam podezřelí uprchli (viz z hlediska čl. 2 Úmluvy, Güzelyurtlu a další proti Kypru a Turecku, stížnost č. 36925/07, rozsudek velkého senátu ze dne 29. 1. 2019, § 233). To znamená, že dotčené státy musí podniknout jakékoli rozumné kroky, aby mohly navzájem spolupracovat, za současného vyčerpání všech možností, které jim v dobré víře nabízejí platné mezinárodní nástroje vzájemné právní pomoci a spolupráce v trestních věcech. Ačkoli Soud nemá pravomoc dohlížet na dodržování jiných mezinárodních smluv nebo jiných závazků než Úmluvy, tak v této souvislosti obvykle ověřuje, zda žalovaný stát využil možností, které tyto nástroje nabízejí (viz výše uvedený rozsudek Güzelyurtlu a další, § 235, a tam uvedené odkazy).
192. Konečně z judikatury Soudu vyplývá, že v případech, kdy se děti mohly stát oběťmi sexuálního zneužívání, vyžaduje dodržování pozitivních závazků vyplývajících z čl. 3, v rámci vnitrostátního řízení, efektivní zařazení práva nejlepšího zájmu dětí na první místo a adekvátní zohlednění konkrétní zranitelnosti dítěte a tomu odpovídajících potřeb (viz A. a B. proti Chorvatsku, výše uvedené, § 111; a M. M. B. proti Slovensku, stížnost č. 6318/17, rozsudek ze dne 26. 11. 2019, § 61; viz také výše uvedený rozsudek M. G. C. proti Rumunsku, § 70 a 73). Tyto požadavky jsou rovněž stanoveny v dalších mezinárodních předpisech relevantních pro tento případ, jako je Úmluva o právech dítěte, Lanzarotská úmluva a nástroje přijaté v rámci Evropské unie. Obecněji se Soud domnívá, že v případech, které mohou zahrnovat sexuální zneužívání dětí, musí být procesní závazek podle čl. 3 Úmluvy, vést účinné vyšetřování, vykládané ve světle povinností vyplývajících z dalších příslušných mezinárodních předpisů, konkrétněji Lanzarotské úmluvy.
193. Aplikace obecných principů na projednávanou věc
194. Soud poznamenává, že stěžovatelé se vzhledem ke svému nízkému věku a postavení dětí, které zůstaly bez rodičovské péče a byly umístěny do ústavu, nacházejí ve zvláště zranitelné situaci. V tomto kontextu jsou sexuální zneužívání a násilí, jimž byly údajně vystaveny, pokud by byly prokázány, dostatečně závažnými činy, aby spadaly do oblasti působnosti čl. 3 Úmluvy. Soud tedy bude zkoumat, zda žalovaný stát v projednávané věci splnil své povinnosti plynoucí mu z tohoto ustanovení.

(a) Pozitivní závazek zavést odpovídající právní a regulační rámec

194. Soud nejprve poznamenává, že stěžovatelé nepochybnili existenci trestněprávních předpisů směřujících k prevenci a trestání pohlavního zneužívání dětí ve vnitrostátním právu žalovaného

státu. V tomto ohledu uvádí, že bulharský trestní zákoník trestá sexuální zneužívání nezletilých do čtrnácti let osobami staršími než čtrnáct let, a to i při neexistenci násilí; že stanoví přísnější tresty v případě sexuálního napadení nezletilé osoby; a že stanoví sankce za konkrétní trestné činy, jako je vystavení nezletilých sexuálním činům nebo šíření pornografie. Dotčená ustanovení se podle všeho týkají činů, na které si v projednávané věci stěžují stěžovatelé.

195. Soud dále opakuje, s ohledem na zásady stanovené v rozsudcích O'Keeffe a Nencheva a další, že smluvní státy mají zvýšenou povinnost ochrany vůči dětem, které, stejně jako stěžovatelé v projednávaném případě, jsou zbaveny rodičovské péče a byly umístěny do péče veřejné instituce, která je odpovědná za zajištění jejich bezpečnosti a dobrých životních podmínek, a které jsou proto ve zvláště zranitelné situaci. Soud v tomto ohledu poznamenává, že žalovaný stát tvrdil, že byla zavedena řada mechanismů k prevenci a odhalování špatného zacházení v zařízeních pro děti. Ve svých zprávách příslušné útvary, které prováděly kontroly v dotyčném dětském domově, uvedly, že podle platných pravidel byla přijata řada opatření k zajištění bezpečnosti tam žijících dětí. Podle těchto zpráv byl přístup do zařízení osobami zvenčí sledován domovníkem a bezpečnostními kamerami a děti v zásadě nebyly ponechány bez dozoru zaměstnanců, zejména v noci a na cestách mimo dětský domov. Zprávy rovněž uváděly, že děti byly pravidelně vyšetřovány externím lékařem a psychologem dětského domova, a že měly přístup k telefonu a číslu linky pomoci pro ohrožené děti. Závěrem Soud konstatuje, že žalovaný stát vytvořil specializovanou instituci, Státní agenturu pro ochranu dětí (dále jen „SACP“). Tento orgán měl mimo jiné za úkol pravidelně a v reakci na zprávy provádět kontroly dětských domovů a byl zmocněn přijmout vhodná opatření na ochranu dětí nebo se za tímto účelem mohl obrátit na příslušné orgány z důvodu disciplinární nebo trestní odpovědnosti zapojených osob.
196. Soud poznamenává, že stěžovatelé zpochybňují faktickou existenci a účinnost některých z těchto opatření a mechanismů. Připomíná však, že informace obsažené ve spisu mu neumožňují potvrdit nebo vyvrátit skutková zjištění obsažená ve zprávách příslušných útvarů, které provedly inspekci dětského domova s ohledem na provádění těchto opatření. Soud mimo to nedisponuje žádnými důkazy, které by naznačovaly, že v době událostí v Bulharsku existoval, jak tvrdí stěžovatelé, systémový problém týkající se pedofilní sexuální turistiky nebo sexuálního zneužívání nezletilých dětí v pobytových zařízeních nebo ve školách, případně by vyžadovaly přísnější opatření ze strany vnitrostátních orgánů (srov. s výše citovaným rozsudkem O'Keeffe, ve kterém Soud shledal, že žalovaný stát věděl o velkém počtu případů sexuálního zneužívání na základních školách a nepřijal opatření k zabránění riziku, že k takovému zneužití dojde, § 157-169). S ohledem na výše uvedené nemá Soud dostatečné informace k tomu, aby shledal, že právní a regulační rámec, zavedený žalovaným státem za účelem ochrany dětí žijících v ústavech před závažným porušením jejich integrity, byl vadný, a tedy v rozporu s povinnostmi v tomto ohledu vyplývajícími z čl. 3 Úmluvy.

(b) Pozitivní závazek zavést funkční preventivní opatření

197. Jak Soud uvedl výše, stěžovatelé se v projednávané věci nacházeli ve zvláště zranitelné situaci a byli svěřeni do výlučné odpovědnosti orgánů veřejné moci. Vedení dětského domova mělo přetrvávající povinnost zajišťovat bezpečnost, zdraví a pohodu dětí v jejich péči, včetně stěžovatelů. Za těchto okolností má Soud za to, že povinnost uložená orgánům podle čl. 3 Úmluvy přijmout funkční preventivní opatření, pokud mají nebo by měly mít znalost o riziku, že může být dítě vystaveno špatnému zacházení, byla v projednávané věci zvýšena a vyžadovala, aby dotčené orgány postupovaly obzvláště obezřetně. Soud proto musí ověřit, zda v konkrétním případě orgány žalovaného státu věděly nebo měly vědět v době existence skutečného a bezprostředního rizika pro stěžovatele, že budou vystaveni zacházení v rozporu s čl. 3, a pokud ano, zda přijaly veškerá opatření, která od nich lze rozumně očekávat, aby tomuto riziku předešly (viz, *mutatis mutandis*, výše uvedený rozsudek Osman, § 116).

198. Soud konstatuje, na základě dokumentů předložených vládou, že při vnitrostátním vyšetřování nebylo zjištěno, že by ředitelka dětského domova, jiný zaměstnanec nebo jakýkoli jiný orgán, věděli o zneužití tvrzeném stěžovateli. Podle zpráv vyšetřovatelů psycholog a praktický lékař, kteří pravidelně sledovali děti v dětském domově, sdělili vyšetřovatelům, že nezjistili žádné známky, které by je vedly k podezření, že stěžovatelé nebo jiné děti byly vystaveny násilí nebo sexuálnímu zneužívání. Pokud jde o případ mladé dívky M., na který poukazují stěžovatelé, ze spisu vyplývá, že se netýkal zneužití spáchaného v dětském domově. Za těchto okolností a vzhledem k tomu, že neexistují důkazy potvrzující fakt, že první stěžovatel nahlásil zneužití ředitelce, nemá Soud dostatek informací, aby zjistil, zda bulharské orgány věděly nebo měly vědět o skutečném a bezprostředním riziku pro stěžovatele, kteří měli být vystaveni špatnému zacházení, jež mohlo vést k přijetí preventivních funkčních opatření na jejich ochranu před takovým rizikem (viz výše uvedený rozsudek Đorđević, § 144-146; V. C. proti Itálii, citovaný výše, § 99-102; a Talpis proti Itálii, stížnost č. 41237/14, rozsudek ze dne 2. 3. 2017, § 111).
199. S ohledem na výše uvedené úvahy (viz body 194. až 196. a 197. až 198. výše) Soud konstatuje, že nedošlo k porušení hmotněprávní složky čl. 3 Úmluvy.

(c) Procesní závazek vést účinné vyšetřování

200. Soud podotýká, že až na otázku, zda byly první zprávy podané bulharským orgánům dostatečně podrobné, je pravda, že již v únoru 2013 obdržely tyto orgány od milánského státního zastupitelství podrobnější informace týkající se tvrzení stěžovatelů, že byli v dětském domově, do kterého byli umístěni, vystaveni sexuálnímu zneužívání spáchanému jinými dětmi, a také několika dospělými - zaměstnanci i osobami zvenčí. Tyto informace zaprvé prokázaly, že psychologové stěžovatelů považovali jejich tvrzení za věrohodná, a zadruhé, že specializované sdružení Telefono Azzurro, italská CAI a milánské státní zastupitelství je považovaly za dostatečně závažné, aby odůvodňovaly zahájení vyšetřování.
201. Soud se proto domnívá, že bulharské orgány z hlediska judikatury čelily „hájitelným“ tvrzením o závažném zneužívání dětí, které měly na starost, a že podle čl. 3 Úmluvy měly povinnost neprodleně přijmout nezbytná opatření k posouzení důvěryhodnosti těchto tvrzení, vyjasnění okolností případu a určení odpovědných osob (viz výše uvedené M. M. B. proti Slovensku, § 66; a B. V. proti Belgii, § 66).
202. Soud podotýká, že po vydání zpráv v tisku poté, co jim milánské státní zastupitelství zaslalo shromážděné důkazy a po žádosti, kterou italské CAI podalo bulharskému Ministerstvu spravedlnosti, bulharské orgány podnikly řadu vyšetřovacích úkonů. SACP a další instituce sociálních služeb provedly kontroly a státní zástupce nařídil zahájení předběžného vyšetřování. Aniž by byla dotčena jejich účinnost a důkladnost (viz body 210 až 223 níže), je třeba poznamenat, že tato opatření se jeví jako v zásadě přiměřená a vhodná ke zjištění skutečností a identifikaci a potrestání odpovědných osob. V závislosti na učiněných zjištěních mohlo toto vyšetřování vést k zahájení trestního řízení proti jednotlivcům podezřelým ze spáchání násilných činů nebo sexuálního zneužívání stěžovatelů, ale také k přijetí dalších opatření, jako je disciplinární řízení proti všem zaměstnancům, kteří nesplnili svou povinnost zajistit bezpečnost dětí v dětském domově nebo nepřijali vhodná opatření ve vztahu k dětem, které se mohly dopouštět trestných činů, ačkoli nebyly trestně odpovědné. Soud proto přezkoumá, zda bylo provedené vyšetřování z hlediska čl. 3 Úmluvy dostatečně účinné.
203. Pokud jde zaprvé o včasnost a rychlost, které se od orgánů očekávají, Soud konstatuje, že první inspekce nařízená SACP byla provedena v dětském domově již v pondělí 14. 1. 2013, tj. první pracovní den následující po tom, co bulharský tisk reagoval na článek v L'Espresso. V této souvislosti soud podotýká, že neformální kontakt mezi novinářem z italského týdeníku a neidentifikovaným policistou neposkytují z hlediska judikatury Soudu dostatečné důkazy o tom, že na obvinění stěžovatelů byly orgány upozorněny. Je pravda, že otec stěžovatelů psal do SACP již 16. 11. 2012 a centrum Nadja informovalo SACP dne 20. 11. 2012 o otcově

telefonátu. Soud však poznamenává, že tyto zprávy neuváděly jména dětí ani název dotčeného dětského domova, a že zpráva otce neobsahovala žádná konkrétní obvinění. Je pravda, že SACP byla zmocněna k provádění kontrol, a za tímto účelem ve skutečnosti učinila určité kroky; v době, kdy se článek objevil v L'Espresso, nicméně ještě nepřinesly výsledky. Za těchto okolností lze jen stěží kritizovat vnitrostátní orgány za to, že před provedením inspekce uplynulo několik týdnů.

204. Soud rovněž konstatuje, že SACP rychle informovala orgány činné v trestním řízení o odhalení zveřejněných italským týdeníkem a zjištěních z její první kontroly. Po obdržení nových a konkrétnějších důkazů od milánského státního zastupitelství v lednu 2013, tentokrát s uvedením jmen osob, které se pravděpodobně podílely na údajném zneužívání, státní zastupitelství ve Veliko Tarnovo rychle nařídilo zahájení policejního vyšetřování a další kontroly ze strany služeb pro ochranu dětí. Soud má za to, že všechna tato vyšetřovací opatření byla přijata v přiměřené lhůtě s ohledem na okolnosti případu, zejména s ohledem na delší dobu potřebnou, v kontextu mezinárodní spolupráce, pro zaslání informací mezi zúčastněnými útvary a pro překlad dokumentů. Dvě věci zahájené bulharskými orgány činnými v trestním řízení byly skončeny během několika měsíců, v červnu a listopadu 2013, a vedly vnitrostátní orgány k závěru, že zajištěné důkazy nepředstavují důvod pro zahájení trestního řízení.
205. Je pravda, že před zasláním výsledků vyšetřování italským orgánům a rodičům stěžovatelů uplynula delší časová prodleva. Soud se však domnívá, že toto období neohrozilo účinnost vyšetřování, které bylo ukončeno v roce 2013.
206. S ohledem na výše uvedené má Soud za to, že není důvod zpochybňovat včasnost a rychlost, s jakou jednaly bulharské orgány.
207. Pokud jde o tvrzení stěžovatelů, že SACP postrádala nezávislost a objektivitu, Soud poznamenává, že SACP je správní orgán specializovaný na ochranu dětí, který je oprávněn sledovat dodržování předpisů použitelných v zařízeních pro pobyt dětí a identifikovat možné nedostatky opatření k zajištění bezpečnosti a péče o tyto děti a přijmout opatření k nápravě těchto nedostatků. Soud konstatuje, že do případu nebyly zahrnuty ani SACP, ani jeho zaměstnanci, a že navíc ve spisu neexistují důkazy, které by mohly zpochybnit jejich nezávislost. Pokud jde o údajný nedostatek objektivitě SACP, Soud se touto otázkou zabývá níže (viz bod 224).
208. Stěžovatelé rovněž tvrdili, že bulharské orgány dostatečně neinformovaly jejich právní zástupce o průběhu vyšetřování. Soud v této souvislosti poznamenává, že čl. 31 odst. 1 písm. a), c) a d) Lanzarotské úmluvy stanoví požadavek informovat oběti o jejich právech a službách, které mají k dispozici, ledaže si nepřejí tyto informace dostávat, o postupu v řízení a jejich právu být vyslechnuty, a případně jim, je-li to nezbytné, poskytnout odpovídající podpůrné služby. Soud konstatuje, že v projednávané věci rodiče stěžovatelů nepodali v Bulharsku formální stížnost a nekontaktovali orgány činné v trestním řízení odpovědné za vyšetřování trestných činů, jež bylo navzdory absenci formální stížnosti zahájeno v reakci na zprávy SACP v souladu s doporučeními Lanzarotské úmluvy. Přestože se rodiče stěžovatelů nesnažili být zapojeni do vyšetřování, považuje Soud za politováníhodné, že se bulharské orgány nepokusily s nimi spojit, aby jim poskytly potřebné informace a podporu. Ačkoli byli rodiče reálně informováni o výsledku vyšetřování trestného činu prostřednictvím italských orgánů, skutečnost, že jim nebyly včas poskytnuty informace a potřebná podpora, jim bránila aktivně se účastnit různých řízení, takže nemohli podat odvolání až do doby dlouho po ukončení vyšetřování.
209. Pokud stěžovatelé brojili proti tomu, že vnitrostátní orgány zveřejnily jejich jména v tisku, Soud poznamenává, že v tomto ohledu nepodali samostatnou stížnost, zejména podle čl. 8 Úmluvy, namísto toho tvrdili, že tato okolnost představovala z jejich úhlu pohledu aspekt neúčinnosti vyšetřování. V tomto ohledu nemá Soud k dispozici žádné informace, které by nasvědčovaly tomu, že za toto zpřístupnění byly odpovědné vyšetřující orgány nebo že by to narušilo účinnost vyšetřování. Kromě toho poznamenává, že SACP tvrdila, že přijala určitá

opatření v reakci na stížnost rodičů stěžovatelů.

210. Co se týká důkladnosti vyšetřování, Soud na úvod znovu připomíná, že procesní závazek vést účinné vyšetřování neklade za povinnost dosažení výsledku, nýbrž zvolení vhodných prostředků. Samotná skutečnost, že vyšetřování v projednávaném případě nevedlo k tomu, že by konkrétní osoby byly trestně stíhané nebo jinak odpovědné, nestačí ke zpochybnění jeho účinnosti (viz výše uvedené rozsudky A. a B. proti Chorvatsku, § 110 a 129; a M. P. a další proti Bulharsku, stížnost č. 22457/08, 15. 11. 2011, § 111).
211. V této souvislosti Soud poznamenává, že příslušné vnitrostátní orgány přijaly řadu vyšetřovacích opatření. V průběhu první inspekce, provedené v lednu 2013 po zveřejnění informací o případu v tisku a identifikaci stěžovatelů, provedly útvary ochrany dětí kontroly na místě, s cílem ověřit řádný chod dětského domova, a podle zpráv vypracovaných vyšetřovateli, v tomto ohledu nahlédly do spisů, včetně lékařských záznamů stěžovatelů a ostatních dětí, které tam v dotčeném období žily. Dotazovali se na ředitelku dětského domova, ostatní zaměstnance, praktického lékaře a starostu obce, který byl odpovědný za provoz dětského domova. Rovněž provedli rozhovory s dětmi žijícími v dětském domově – i když ve formátu, který nebyl přizpůsoben věku a úrovni zralosti dětí a bez videozáznamu – a požádaly starší děti o vyplnění anonymního dotazníku (viz, pokud jde zejména o nutnost vést rozhovory s dětmi v prostorách vhodných pro tento účel a nahrávat jejich prohlášení na video, čl. 35 odst. 1 a 2 Lanzarotské úmluvy). Během druhého souboru šetření, které v únoru 2013 provedl tým odborníků z různých správních úřadů a policie po obdržení podrobnějších informací zaslaných milánským státním zastupitelstvím, byly provedeny další kontroly dokumentů a bylo vyslechnuto několik zapojených osob. Policie vyslýchala zejména různé muže, kteří mohli být údajnými pachateli jmenovanými stěžovateli, přičemž někteří z nich, jako řidič Da., správce K. a topenář I., byli zaměstnanci dětského domova, zatímco jiní, jako fotograf D. a elektrikář N., tam pracovali pouze příležitostně. Rovněž byly realizovány rozhovory se čtyřmi dětmi zmíněnými stěžovateli, kteří stále žili v dětském domově, i když jejich výpovědi opět nebyly zaznamenány na videozáznam a dítě B. muselo být podruhé vyslechnuto policií.
212. Soud dále konstatuje, že vnitrostátní orgány zjevně opomněly navázat na některé způsoby vyšetřování, které by se za daných okolností případu mohly ukázat jako relevantní, a přijmout určitá vyšetřovací opatření.
213. V této souvislosti Soud znovu opakuje, že povinnost orgánů provést dostatečně důkladné vyšetřování vzniká, jakmile obdrží hájitelná obvinění ze sexuálního zneužívání. Tuto povinnost nelze omezit pouze na reagování na žádosti podané oběťmi nebo ponechání iniciativy ohledně převzetí odpovědnosti za provádění jakýchkoli vyšetřovacích postupů na obětech protiprávních činů (viz S. M. proti Chorvatsku, uvedený výše, § 314; a Y. proti Bulharsku, uvedený výše, § 93; viz rovněž rozsudek S. Z. proti Bulharsku, uvedený výše, § 50, ve kterém Soud kritizoval vnitrostátní orgány za to, že nedodržovaly postupy ve vyšetřování, přestože stěžovatel nenapadl rozhodnutí o částečném zastavení řízení; a případ M. a další proti Itálii a Bulharsku, stížnost č. 40020/03, rozsudek ze dne 31. 7. 2012, § 104, ve kterém Soud identifikoval některé svědky, které měly orgány vyslechnout, ačkoli tyto důkazní návrhy nebyly navrženy ve vnitrostátním řízení).
214. Obdobně je třeba zdůraznit, že další mezinárodní předpisy, jako jsou Úmluva o právech dítěte a Lanzarotská úmluva do sebe včlenily standardy judikatury Soudu ve vztahu k násilí na dětech, zejména pokud jde o procesní povinnost vést účinné vyšetřování (viz čl. 19 odst. 2 Úmluvy o právech dítěte ve smyslu výkladu Výboru pro práva dítěte, a rovněž čl. 12 až 14 a 30 až 38 Lanzarotské úmluvy, ve spojení s důvodovou zprávou k této úmluvě). Podle podmínek použití těchto předpisů, jejichž použitelnost *ratione temporis* na vyšetřování v projednávané věci nebyla zpochybněna, jsou státy povinny přijmout vhodná legislativní a jiná opatření k zajištění nezbytné podpory pro dítě a osoby, které o něj pečují, za účelem ohlášení, identifikace a vyšetřování (čl. 19 Úmluvy o právech dítěte), a za účelem pomoci a poradenství (čl. 11 až 14 Lanzarotské úmluvy), za současné ochrany jejich anonymity (čl. 13 Lanzarotské úmluvy, který

rovněž odkazuje na ohlášení činů prostřednictvím důvěrných telefonních a internetových linek pomoci). Cílem těchto ustanovení je zajistit, aby vyšetřování bylo vedeno v zájmu ochrany práv obviněného a v nejlepším zájmu dítěte (čl. 30 odst. 1, 4 a 5 Lanzarotské úmluvy). Lanzarotská úmluva rovněž stanoví potřebu umožnit dotčeným dětem, aby mohly „být vyslechnuty, poskytnout důkazy, zvolit způsob, jak nechat své názory, potřeby a zájmy prezentovat, přímo nebo prostřednictvím zprostředkovatele, a posuzovat je“ [čl. 31 odst. 1 písm. c) Lanzarotské úmluvy], a to i tím, že jim bude umožněn doprovod jejich právním zástupcem. Aby se počet výsledků snížil na minimum a zabránilo se tak dalšímu traumatu, stanoví Lanzarotská úmluva také použití videozáznamu a doporučuje, aby tyto záznamy byly přijímány jako důkaz (čl. 35 Lanzarotské úmluvy).

215. V projednávané věci Soud konstatuje, že výpovědi stěžovatelů získané a zaznamenané psychology z RTC s pomocí otce stěžovatelů a výpovědi, které následně poskytli italskému státnímu zástupci pro mládež, rovněž zaznamenané na DVD, byly italskými orgány považovány za důvěryhodné na základě zjištění odborníků, obsahovaly některé přesné podrobnosti a jmenovaly jednotlivce jako pachatele údajného zneužití. Většina dostupných dokumentů byla bulharským orgánům předávána postupně, v souvislosti s několika žádostmi o zahájení trestního řízení podanými milánským státním zástupcem diplomatickou cestou a později italským Ministerstvem spravedlnosti a CAI. Pokud měly bulharské orgány pochybnosti o důvěryhodnosti těchto tvrzení, zejména kvůli určitým rozporům zjištěným v pozdějších výpovědích stěžovatelů nebo možnosti, že je jejich rodiče ovlivnili, mohli se pokusit objasnit skutečnosti podáním žádosti o vyslechnutí stěžovatelů a jejich rodičů (obdobná situace viz G. U. proti Turecku, stížnost č. 16143/10, rozsudek ze dne 18. 10. 2016, § 71). To by umožnilo posoudit důvěryhodnost tvrzení stěžovatelů a případně získat další podrobnosti týkající se některých z nich. Psychologové, jakožto odborníci, kteří slyšeli výpovědi dětí, a kteří hovořili se stěžovateli v Itálii, by byli také schopni poskytnout relevantní informace.
216. Je pravda, že ze strany bulharských orgánů možná nebylo vhodné vyslýchat stěžovatele – možnost, kterou ponechal otevřenou italský státní zástupce, který nedoporučil dále vyslýchat stěžovatele s ohledem na skutečnost, že by si bulharské orgány mohly jejich výslech přát – vzhledem k riziku zhoršení jakéhokoli traumatu, které by stěžovatelé mohli utrpět, riziku, že by se toto opatření ukázalo jako neúspěšné vzhledem k době, která uplynula od jejich původního zveřejnění událostí, a možnosti, že by jejich výpovědi mohly být znehodnoceny překrývajícími se vzpomínkami nebo vnějšími vlivy. Soud se nicméně domnívá, že za těchto okolností měly bulharské orgány posoudit potřebu požádat o výsledky. Rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení však v tomto ohledu neobsahují žádné odůvodnění a zdá se, že možnost výslechu stěžovatelů nebyla zohledněna, pravděpodobně pouze z toho důvodu, že nežili v Bulharsku. Soud v tomto ohledu poznamenává, že čl. 38 odst. 2 Lanzarotské úmluvy stanoví, že oběti údajného zneužití mohou podat stížnost u příslušných orgánů státu, ve kterém pobývají, a nelze od nich vyžadovat vycestování do zahraničí. Článek 35 uvedené úmluvy stanoví, že veškeré rozhovory s dítětem by měla, pokud možno, vést stejná osoba, a podle možností by měly být jako důkaz použity audiovizuální záznamy. V tomto případě tedy mohly bulharské orgány, vedené zásadami stanovenými v mezinárodních úmluvách, zavést opatření na pomoc a podporu stěžovatelům v jejich dvojím postavení obětí a svědků, a mohly vycestovat do Itálie v rámci vzájemné právní pomoci nebo požádat italské orgány o další výslech stěžovatelů.
217. Soud opakuje, že podle jeho judikatury může v nadnárodních případech procesní povinnost vyšetřování zahrnovat povinnost usilovat o spolupráci s jinými státy za účelem vedení vyšetřování a trestního stíhání (viz bod 191. výše). Možnost využití mezinárodní spolupráce za účelem vyšetřování sexuálního zneužívání dětí je rovněž výslovně stanovena v čl. 38 Lanzarotské úmluvy. I když v projednávané věci milánským státním zástupcem zpochybnil svou příslušnost z důvodu nedostatečné jurisdikční vazby s Itálií, pokud jde o skutkový stav, bylo by možné, aby stěžovatelé byli vyslechnuti za užití mechanismů soudní spolupráce existujících zejména v rámci Evropské unie.

218. I kdyby se bulharské orgány nepokusily přímo vyslechnout stěžovatele, mohly by si od svých italských protějšků přinejmenším vyžádat videozáznamy pořízené během rozhovorů stěžovatelů s psychologem z RTC a jejich rozhovorů se státním zástupcem pro mládež. Kvůli tomuto opomenutí ve vyšetřování, kterému se dalo velmi snadno zabránit, nebyly bulharské orgány schopny požádat odborníky „vyškolené pro tento účel“, aby si prohlédli audiovizuální materiál a posoudili důvěryhodnost uvedených výpovědí [viz čl. 34 odst. 1 a 35 odst. 1 písm. c) Lanzarotské úmluvy].
219. Obdobně, jelikož stěžovatelé nepředložili lékařské zprávy, mohly bulharské orgány opět v rámci mezinárodní soudní spolupráce požadovat, aby se podrobili lékařské prohlídce, která by umožňovala potvrdit nebo vyloučit určité možnosti, zejména obvinění prvního stěžovatele ze znásilnění.
220. Soud dále poznamenává, že výpovědi stěžovatelů a důkazy předložené jejich rodiči obsahovaly rovněž informace týkající se dalších dětí, které byly údajně oběťmi zneužívání, a dětí, které se údajně dopustily zneužití. V této souvislosti soud podotýká, že i když nebylo možné zahájit trestní řízení s dětmi, které nebyly pro svůj věk trestně odpovědnými, některé ze stěžovatelů popsaných činů jako spáchané jinými dětmi se rovnaly špatnému zacházení ve smyslu čl. 3 Úmluvy a násilí ve smyslu čl. 19 Úmluvy o právech dítěte; orgány proto byly vázány procesní povinností objasnit skutečnosti uváděné stěžovateli. Navzdory těmto tvrzením se však vyšetřování omezilo pouze na rozhovory a dotazníky předložené několika dětem, které stále žily v dětském domově, učiněné v prostředí, které mohlo ovlivnit jejich odpovědi (pokud jde o podmínky, za kterých k těmto pohovorům došlo, viz bod 211 výše). Soud poznamenává, že bulharské orgány se nepokusily vyslechnout všechny děti jmenované stěžovateli, které mezitím opustily dětský domov, ať už přímo, nebo pokud by to bylo nezbytné, prostřednictvím mechanismů mezinárodní soudní spolupráce.
221. Kromě toho, s ohledem na povahu a závažnost údajného zneužití a s ohledem na návrh stěžovatelů, měly být zváženy také vyšetřovací prostředky tajnější povahy, jako je hlídání areálu dětského domova, odposlechy telefonů nebo záznamy telekomunikačního provozu, stejně jako použití tajných agentů. Tajné operace tohoto druhu jsou výslovně stanoveny v čl. 30 odst. 5 Lanzarotské úmluvy a jsou široce využívány v celé Evropě při vyšetřování zneužívání dětí. V tomto ohledu Soud bere na vědomí argument vlády, že taková opatření mohou narušit právo na soukromí dotčených osob a vyžadují soudní povolení vydané na základě existence věrohodných důkazů o spáchání trestného činu. Znovu opakuje, že úvahy týkající se dodržování záruk obsažených v čl. 8 Úmluvy mohou legitimně omezit rozsah vyšetřovacích opatření (viz výše uvedený rozsudek *Đorđević*, § 139). V projednávané věci se však taková opatření jeví jako vhodná a přiměřená vzhledem k tvrzením stěžovatelů, že se jednalo o organizovanou skupinu, a skutečnost, že byly identifikovány konkrétní osoby. Opatření tohoto druhu mohla být prováděna postupně, počínaje těmi, která mají nejmenší dopad na soukromý život jednotlivců, jako je vnější dohled nad vchody a východy dětského domova, a v případě potřeby a na základě příslušných soudních povolení, mohlo dojít k invazivnějším opatřením, jako je odposlech telefonů, aby bylo zajištěno dodržování práv dotčených osob podle čl. 8, která musí být rovněž zohledněna.
222. Ačkoli Soud nemůže spekulovat o průběhu a výsledku vyšetřování, pokud by probíhalo odlišně, lituje skutečnosti, že na základě e-mailu zasláného otcem stěžovatelů SACP a zprávy vypracované Centrem Nadja, v listopadu 2012 SACP otci zaslala pouze dopis v bulharštině, a požadovala v něm další informace. Poznamenává, že Lanzarotská úmluva podporuje použití vyhrazených internetových nebo telefonních linek pomoci, jakožto prostředků pro hlášení zneužití a nepodmiňuje zahájení vyšetřování na základě takto učiněných prohlášení obětí. Za okolností projednávaného případu měla SACP v rámci zaručujícím anonymitu potenciálních obětí možnost požádat o veškeré nezbytné podrobnosti centrum Nadja, které bylo ve styku s Telefono Azzurro; to by umožnilo identifikovat dotýčný dětský domov a provést tajné vyšetřovací úkony ještě před zveřejněním článku L'Espresso v lednu 2013. I když je pravda, jak

zdůraznila vláda, že článek v L'Espresso, když byl uveden v bulharském tisku, mohl upozornit možné pachatele zneužití, Soud má za to, že samotná skutečnost jeho zveřejnění by je mohla přimět k tomu, aby se navzájem kontaktovali telefonicky nebo prostřednictvím zpráv, což by byla možnost, která by posloužila k prokázání užitečnosti některých vyšetřovacích prostředků.

223. Rovněž je třeba poznamenat, že i přes tvrzení stěžovatelů, že fotograf D. pořídil fotografie a videozáznamy, vyšetřovatelé neuvažovali o prohledání jeho ateliéru, v případě potřeby s příslušným soudním příkazem, a o využití médií, na nichž takové snímky mohly být uloženy. Obecněji řečeno, zabavení telefonů, počítačů, kamer, videokamer nebo jiných médií používaných osobami konkrétně uvedenými v seznamech vypracovaných otcem stěžovatelů a zaslaných bulharským orgánům, mohlo vést, pokud by nebyl získán důkaz o zneužití, kterému měli být stěžovatelé údajně vystaveni před několika měsíci, přinejmenším k zajištění důkazů týkajících se podobného zneužívání jiných dětí.
224. Soud rovněž konstatuje, že navzdory skutečnosti, že po zveřejnění článků v tisku a žádostech italských orgánů byla zahájena tři vyšetřování, omezily bulharské orgány své úsilí pouze na výslech osob přítomných v dětském domově nebo v jeho blízkosti, a uzavřely případ pouze na základě této vyšetřovací metody, která byla v každém ze tří vyšetřování zopakována v různých formách. V této souvislosti považuje Soud za nepřijatelné, že dokonce ještě před zjištěními první inspekce SACP v dětském domově ve dnech 14. a 15. 1. 2013 – která byla velmi omezená z hlediska provedených vyšetřovacích úkonů – bylo písemně zaznamenáno a oznámeno soudnímu orgánu, že předseda SACP v televizi obvinil rodiče stěžovatelů z pomluvy, manipulace a zanedbání rodičovské péče. O několik dní později, kdy ještě nebyl znám výsledek trestního vyšetřování, zaujala podobný postoj skupina poslanců, kteří navštívili dětský domov. Taková prohlášení nevyhnutelně narušují objektivitu – a tedy důvěryhodnost – šetření vedených SACP a rovněž samotné této instituce (viz bod 207 výše).
225. Je samozřejmě nepopíratelné, že bulharské orgány provedením tří dotčených vyšetřování formálně odpověděly na žádosti italských orgánů a nepřímo na žádosti rodičů stěžovatelů. Soud by však chtěl zdůraznit, že od prvních prohlášení prezidenta SACP ze dne 16. 1. 2013 až do konečného rozhodnutí vydaného bulharským Nejvyšším státním zastupitelstvím dne 27. 1. 2016 po podání nyní projednávané stížnosti u Soudu, svědčí odůvodnění rozhodnutí vnitrostátních orgánů o omezené povaze prováděných vyšetřování.
226. První vyšetřování bylo tedy uzavřeno pouze na základě zprávy SACP. Během druhého a třetího vyšetřování přičky vnitrostátní orgány, aniž by přihlédly k důkazům navrhovaným stěžovateli, nebo dokonce nahlédly do videozáznamů, rozhodující váhu vysvětlením poskytnutým vyslychanými osobami a rozporům ve svědectvích stěžovatelů týkajících se jmen a rolí jednotlivých osob, které jmenovali, ačkoli některé z těchto nesrovnalostí, zejména pokud šlo o jméno E., byly snadno vysvětlitelné. Konečné rozhodnutí vydané Nejvyšším státním zastupitelstvím dne 27. 1. 2016 uvádělo, že stěžovatelé vznesli obvinění ze zneužití, protože „se báli, že budou odmítnuti svými adoptivními rodiči, kteří silně nesouhlasili s jejich nemorálním chováním ... a snažili se vzbudit lítost ... spojením incidentů, které se ve skutečnosti nenastaly a při nichž se staly oběťmi zločinů“. Toto usnesení – které se zdálo být založeno na prohlášení předsedy SACP učiněném několik hodin po zahájení vyšetřování před třemi lety (viz body 207. a 224. výše) – však neobsahovalo žádné podrobnosti ohledně skutkových zjištění, na nichž byly tyto závěry založeny.
227. Podle názoru Soudu analýza shromážděných informací a důvodů uvedených v rozhodnutích odhalila nedostatky, které mohly v projednávané věci narušit účinnost vyšetřování. Zdá se, že uvedené důvody nevyplývají z pečlivého studia zajištěných důkazů a ukazují, že namísto objasnění všech relevantních skutečností se vyšetřující orgány snažily prokázat, že tvrzení stěžovatelů byla nepravdivá, zdůrazněním nepřesností, které obsahovala, zejména pokud jde o jméno ředitelky a skutečnost, že jednotlivec jménem N. nebyl zaměstnán přímo v dětském domově, ale pracoval jako externí zaměstnanec.
228. Podle názoru Soudu všechny tyto úvahy naznačují, že vyšetřující orgány, které nevyužily

zejména dostupné vyšetřovací metody a mechanismy mezinárodní spolupráce, nepřijaly veškerá přiměřená opatření, aby osvětlily skutkový stav projednávaného případu a neprovedly úplnou a pečlivou analýzu jim dostupných důkazů. Zjištěná opomenutí se zdají být dostatečně závažná na to, aby bylo možné shledat, že vyšetřování, které bylo provedeno, nebylo účinné ve smyslu čl. 3 Úmluvy, vykládaného s ohledem na ostatní použitelné mezinárodní prameny, zejména Lanzarotskou úmluvu. Z toho vyplývá, že došlo k porušení procesní složky čl. 3.

(...)

VÝROK

Z těchto důvodů Soud

1. Zamítá, jednomyslně, předběžnou námitku vlády;
2. Rozhoduje, jednomyslně, že nedošlo k porušení hmotněprávní složky čl. 3 Úmluvy;
3. Rozhoduje, devíti hlasy ku osmi, že došlo k porušení procesní složky čl. 3 Úmluvy;
4. Rozhoduje, deseti hlasy ku sedmi,
5. a) že žalovaný stát má zaplatit každému ze stěžovatelů, do tří měsíců, 12 000 eur z titulu nemajetkové újmy, což dohromady činí 36 000 eur, a případnou částku daně;
6. b) že od uplynutí výše uvedené lhůty tří měsíců až do zaplacení bude stanovená částka navyšována o prostý úrok se sazbou rovnající se sazbě marginální zápůjční facility Evropské centrální banky platné v tomto období, zvýšené o tři procentní body.
7. Zamítá, jednomyslně, ve zbývajících částech nárok stěžovatelů na spravedlivé zadostiučinění.

(Zpracovali JUDr. Milada Šámalová, Mgr. Josef Zelinka)